



Oksevejens Børnehave
læring, dannelse
børneperspektiv



august 2015

Indholdsfortegnelse:

Lov om pædagogiske læreplaner.....	2
Afklaring af læringsbegrebet.....	3
Afklaring af dannelsesbegrebet.....	9
Børneperspektiv.....	14
Litteraturliste.....	20

Lov om pædagogiske læreplaner

I august 2005 har Dansk Skoleforening for Sydslesvig besluttet, at alle daginstitutioner skal udarbejde en lærerplan som skal implementeres i de enkelte institutioners virksomhedsplaner. Der skal tages udgangspunkt i det danske lovforslag: *LOV nr.224 af den 31.03.2004, lov om ændring af lov om social service (Pædagogiske lærerplaner i dagtilbud til børn)*.

Uddrag af lovforslaget:

§ 8 a. Det enkelte dagtilbud skal udarbejde en pædagogisk lærerplan for børn i aldersgruppen 1/2-2 år og aldersgruppen fra 3 år til skolealderen, der giver rum for leg, læring og udvikling.

Stk 2. Den pædagogiske læreplan skal med udgangspunkt i sammensætningen af børnegruppen beskrive dagtilbuddets arbejde med mål for læring og indeholde overordnede pædagogiske beskrivelser af relevante mulige aktiviteter og metoder. Herudover skal det beskrives, hvordan udsatte børns læring understøttes

Stk. 3 Dagtilbuddets forældrebestyrelse (i vores tilfælde samarbejdsrådet) godkender den pædagogiske lærerplan. Lærerplanen skal evalueres årligt af forældrebestyrelsen (samarbejdsrådet) i dagtilbuddet med henblik på eventuel revision.

I Bekendtgørelsen nr.764 af 26. august 2003 fastsættes følgende formål, principper for læringen i dagtilbud:

Uddrag

§ 1. Det pædagogiske personale skal støtte, lede og udfordre børns læring, som børnene er medskabere af. Læringen sker både gennem spontane oplevelser og leg, samt ved at den voksne skaber eller understøtter situationer, der giver børnene mulighed for fornyelse, fordybelse, forandring og erfaring.

Stk. 2. Det pædagogiske personale skal sikre, at der bliver sat fokus på alle børnenes potentialer og kompetencer for at ruste det enkelte barn til at begå sig i livet. Der skal tages hensyn til børns forskellige forudsætninger.

Den pædagogiske lærerplan skal behandle følgende 6 temaer:

§2

- 1) *Barnets alsidige personlige udvikling*
- 2) *Sociale kompetencer*
- 3) *Sprog*
- 4) *Krop og bevægelse*
- 5) *Naturen og naturfænomener*
- 6) *Kulturelle udtryksformer og værdier*

Innenministerium des Landes Schleswig Holstein har den 22. december udgivet en lov om: Gesetz zur weiterentwicklung der Kindertageseinrichtungen vom 14. Dezember 2005

Denne Bildungsauftrag des Landes Schleswig Holstein er vi opmærksom på. Da Skoleforeningen har taget en beslutning om, at de danske børnehaver skal tage udgangspunkt i den danske og den tyske lovgivning, lader vi os inspirere af disse.

Da læring er et centralt begreb i loven, vil vi forsøge på, at afklare læringsbegrebet.

Afklaring af læringsbegrebet

Def. af læring, delcitat¹:

tilegnelse af reaktionsmåder, vaner, færdigheder, kundskaber, kompetencer eller viden; ligger tæt opad begrebet indlæring, som betegner de adfærdsændringer, der finder sted som et resultat af direkte påvirkning fra andre, især forældre, lærere; indlæring er traditionel opfattelse af hvorledes adfærdsændringer finder sted og beskrives som tilegnelse af adfærdsændringer i tilknytning til skolens systematiske formelle undervisning, hvorimod læring er udtryk for en opfattelse, der bl.a. understreger motivationens betydning og personens medansvar for læreprocessen. Læring er en proces, der aldrig hører op, men fortsætter så længe man lever, dog med særlig vægt på den tidlige del af tilværelsen. Det lille barns aktivitet er leg, som har betydning langt op i skolealderen som læreproces, fordi færdigheder og sociale relationer realiseres og afprøves i legen; den dupplerer efterhånden med en række andre aktiviteter, der virker ind på barnets måde at være på og tænke på, bl.a. samvær med familie og venner, skabede aktiviteter, nederlag og sejre, oplevelser af sorg og glæde. Fælles for alle former for læring og indlæring er det nøje samspil mellem den lærendes lyst til at lære og opdragelsens og undervisningens formål: jf. læreproces.

Jens, Niels Rosendal. Lektor ved institut for pædagogik og sociologi skriver:²

Indlæringsbegrebet er forbundet med forestillingen om, at der findes færdige kundskaber, som skal tilføres barnet under dets skoling. Målet med en pædagogisk virksomhed bliver – med baggrund i dette perspektiv – at børn skal lære kognitive færdigheder som at læse, skrive, regne, få eksakt viden osv. "Før-skolen-bøger", som man finder over hele verden er det bedste eksempel på, hvordan denne opfattelse manifesterer sig i førskolen. Denne form pædagogik er let at måle og fastslå værdien af. Enten kan barnet f.eks. skrive alfabetet eller også kan det ikke. (Måle værdien). David Elkind er en af de mange forskere, som løfter en pegefinger mod at børn alt for tidligt sættes i traditionelle og formelle situationer.

David Weikiardt hævder, at i det nordiske førskoleprogram skifter pædagogerne ofte mellem at lade børnene lege i det ene øjeblik uden at blande sig i deres leg, men i det næste øjeblik har en velstruktureret og lærerstyret aktivitet.

Børnene leger selv billedlotteri
"Hvem har den blå flyvemaskine?"
"Den har jeg"
Her er der mest læring i kategori 1,2 og3



¹ Gyldendals psk.pæd.ordbog 14. udgave:

² Rosendahl Jens Niels, Når børn vil lære noget, 1994

Stig Brostrøm. Pædagog, cand. pæd. pæd. og ph.d. i småbørnspædagogik skriver:³

To elever får aldrig det samme ud af samme undervisning og alle eleverne lærer sig - hver for sig - andet og mere end hvad læreren forstiller sig - og andet og mere end de selv er klar over. Det sidste kaldes medindlæring. Han understreger: selve (ind)læringen er noget som der sker i den lærende, noget som den lærende foretager sig.

Hvad der angår lærerplaner mener han: ⁴*man kan ikke planlægge, hvad et barn på 4 år i børnehaven lærer sig ved at være med i et eller andet forløb. Man kan have virksomhedsplaner for, hvad der skal foregå i børnehaver-for hvad man skal beskæftige sig med (indhold), og hvordan man skal beskæftige sig med dem (aktivitetsformer). Men man kan ikke have planer for, hvad de enkelte børn hvert især præcist skal lære sig, og hvordan de lærer sig det ene eller andet.*

Eks. Om morgenen ved tilberedning af frugt fortæller pædagogen hvad de forskellige frugter hedder. Pædagogen spørger også ind til børnenes viden. Børnene får noget forskelligt ud af denne aktivitet f.eks. har et barn et æbletræ i haven. Det kan f.eks. relatere til hjemmet og de erfaringer det har med æbletræet og æblerne. Det er måske optaget af at fortælle om nogle oplevelser og får sat nye eller flere ord på oplevelserne. Et andet barn er optaget af en kiwi, som det aldrig har set og smagt før. Barnet kan ikke relatere til et kiwi træ, men får sig bla. nye erfaringer med duften, konsistensen og smagen.

Alle børn har fået den samme undervisning, men børnene har lært sig hver for sig noget andet og mere end de selv er klar over.

Vi mener at det er vigtig at se, at det ikke er pædagogen alene der har lært børnene noget om frugt, men at pædagogen har givet sin viden videre til børnene som så har lært sig noget. Dvs. børnene er aktiv med skabende i sin læring.

Skema fra side 75

<i>Pædagogen eller læreren</i>	<i>Barnet eller eleven lærer sig noget ved at</i>
<i>er passivt til stede</i>	<i>lege</i>
<i>står aktivt til rådighed</i>	<i>tegne</i>
<i>deltager i leg</i>	<i>synge</i>
<i>deltager i aktivitet</i>	<i>danse</i>
<i>viser</i>	<i>iagttage</i>
<i>sætter i gang med at øve</i>	<i>lytte</i>
<i>instruerer</i>	<i>efterligne</i>
<i>forklarer</i>	<i>deltage i styret aktivitet</i>
<i>fortæller</i>	<i>fortælle</i>
<i>spørgsmål</i>	<i>prøve noget</i>
<i>m.m</i>	<i>diskutere med kammerat</i>
	<i>bruge pc`er</i>
	<i>læse</i>
	<i>forklare en anden noget</i>
	<i>mm.</i>

³ Stig Brostrøm, Pædagogiske læreplaner, side 73, 2004

⁴ Stig Brostrøm, Pædagogiske læreplaner, side 75, 2004

Grue Sørensen, pædagogisk filosof (har været med til at give didaktikken en større gennemslagskraft i Danmark), når frem til en opstilling af de seks forskellige betydninger, der tillægges ordet ”at lære”. Eksemplerne er til dels ændret i forhold til vores børnehavedag.

Man har lært noget, når man	Eksempler og bemærkninger
1. kan noget , man ikke kunne før	Køre cykel, skære med kniv, tage tøj på, tale dansk, holde en blyant og lignende færdigheder. Opnås ved øvelse og/eller instruktion
2. ved noget , man ikke vidste før	Appelsiner vokser på et appelsintræ i nogle varme lande, citroner smager sure, at pindsvin og mus går i dvale for at sove vintersøvn, og lignende kundskaber og viden. Den erhvervede (lærte) viden skal normalt være sand eller tros at være sand. Opnås ved information og/eller erfaring.
3. forstår, indser, eller begriber noget , man ikke forstod, indså eller begreb før.	Det gør ondt på den anden, når man slår. Kundskaber om størrelser, symboler. Men: Er der tale om læren eller om indsigt? Man taler også om ”kognitiv læring – men er det læring som i nr. 1 og 2? – Opnås ved information og/eller erfaring
4. Gør noget man ikke gjorde før	Dvs. at man forholder sig anderledes end før. Drejer sig ikke om hvad man kan (er i stand til), men om hvad man gør (Er tilbøjelig til). Eks. Tørre fødderne af på måtten, sige tak for mad, hjælpe en der har problemer og lignende sociale – evt. moralske – vaner eller handlemåder. Tilsvarende når man mener eller tror noget andet end før! Opnås ved information eller erfaring.
5. Oplever eller opfatter noget på en anden måde end man før oplevede/opfattede det.	At høre noget på en ny måde, at opfatte det sagte på en ny måde. Der er altså tale om, at det er helt det samme, man ser eller hører, men at man får noget helt andet ud af det end før. Det kan her som i nr. 3 spørges, om det er læren eller om det snarere er indsigt. Eks. sprog og rimepose (bro, bro brille) – det går pludselig op for barnet hvad f.eks. kul er, nu hvor de visualiserer og føler kul i rimeposen.
6. Har lært noget at kende	- eller evt. nogen at kende. At lære noget at kende er i egentlig forstand erkendelse. Eks. børnene er på besøg på en bondegård. Her lærer de bondemanden at kende, ser en ko blive malket, malker evt. selv, osv.

Grue Sørensen er helt på det rene med, at de forskellige former for læring (eller de forskellige betydninger af ”at lære”) sjældent optræder alene, men som regel går hånd i hånd.⁵

⁵ Sørensen Grue. Pædagogiske Læreplaner, side 92

Eks. Når et barn har lært at skære med en kniv (1), har det også fået en vis viden om kniven (2. eks. Den er skarp på den ene side, den er tung og jeg skal bruge et vis antal kræfter for at styre den, man kan kun skære optimalt med den skarpe side), og måske tillige en vis indsigt eller forståelse af, hvad kniven består af: plastik, metal og at man kommer til at skære sig, når man holder på den forkerte side (3). Man forholder sig måske anderledes end før f.eks. melder sig oftere til køkkenarbejde, begynder at spise frugt og grønsager (4). Maden kommer ikke færdig ud af køleskabet eller fra supermarkedet, men skal forberedes og tilberedes (5). Bliver man fortrolig med en kniv eller knive i al almindelighed, har man lært den at kende.



Det er nemmest at skære med den skarpe side, det gør arbejdet lettere.

I køkkenet lærer børnene en masse færdigheder og de får viden om værktøj og mad. Kompetencerne i kategori 1,2,3,4 udvikles.

Et spændende syn på læring er følgende læringsformer, som heller ikke kan ses totalt adskilte, men træder frem på forskellige tidspunkter i børnehavens sociokulturelle hverdag (alment forekommende aktiviteter i vores kultur),

- 1. Læring via praksisfællesskab**
- 2. Læring via vejledt deltagelse**
- 3. Læring via deltagende tilegnelse**

Deff. af Rogoff: *Den gensidige involvering af individer og deres sociale partnere, der kommunikerer og koordinerer deres involvering, mens de deltager i sociokulturelt strukturerede kollektive aktiviteter.* Der er fokus på samspejlet mellem den voksen/barn og barn/barn.

Rundkredsen som en sociokulturelt struktureret kollektiv aktivitet i børnehaven. Den voksne introducerer en ny sangleg. Børnene lytter mens den voksne forklarer. Det sker via direkte formidling (frontal undervisning).

Barnet forbliver passivt, afventende, tøvende. Efter et stykke tid begynder barnet gradvist at deltage mere og mere i aktiviteten. Barnet bevæger sig fra legitim perifer deltagelse til fuldkommen deltagelse.⁶

Her sker der **læring via praksisfællesskab** fordi barnet bliver inddraget i børnehavens kulturel organiseret aktivitet. Dvs. at læring via praksisfællesskab indebærer kulturprocesser. Barnet inddrages i det kulturelle liv og i kulturelle processer. Der kan også være tale om iværksatte lege af børn, hvor de yngste børn efter iagttagelsen efterhånden glider ind i aktiviteten.)

I denne proces bliver barnet opmuntret til at være med af den voksne, evt. med hjælp af den voksne. Der sker en **læring via vejledt deltagelse**.⁷ Dvs. vejledt deltagelse indebærer en interaktion mellem barn/barn eller voksen/barn.

På samme måde er børnene med til indbyrdes at opfordre, hjælpe, vejlede og korrigere hinanden. Især de ældre børn er på den måde i stand til at få yngre børn til at gøre ting, de ikke ville gøre af sig selv. Et fænomen, som Vygotski kalder for ”zonen for nærmeste udvikling.”

”Man kan sige, at med den voksne (og venner) i hånden gør barnet det, det ikke kan, men som det herigennem kommer til at kunne og vide.”⁸

Barnet forandrer også sig selv på grund af dets involvering i denne aktivitet. Rogoff kalder det for læring via deltagende tilegnelse” og fokuserer her på de personlige processer (barnets egen måde at lære på) frem for interaktionen mellem voksen/barn – barn/barn. Barnets involvering i sanglegen forbereder det til at kunne mestre fremtidige lege/sange, som det kan skabe en forbindelse til (Rogoff 1990). **Læring via deltagende tilegnelse** er måden barnet inderliggør kundskaber og færdigheder på.

Barnets læring forudsætter altså at det indgår i et eller flere praksisfællesskaber.



Den voksne hjælper og forklarer barnet hvordan en sav håndteres.
Her sker der:

Læring via vejledt deltagelse.

⁶ Lave og Wenger, 1991

⁷ Rogoff Barbara, 1990, side 146

⁸ Intr. Pædagogik, 2001, side 64

Sammenfatning:

Læring kan opfattes som en proces, hvori den lærende aktivt deltager og er aktiv involveret. Vi ser læring som en proces, hvor vi skaber, ændrer eller udvider vores færdigheder, vores indsigt og erkendelse og vores indstilling og viden. Læring er knyttet til forandring og udvikling. Læring er en dynamisk proces, hvori børn og voksne er involveret og som finder sted i en dynamisk relation mellem børn/voksne og barn/barn. Læring foregår i hverdagslivet i leg, i samspil, i relationer med andre. Børn lærer gennem aktive handlinger og ved at afprøve i praksis. Det er vigtigt, at barnet oplever en mening og relevans i den konkrete situation. Manglende mening kan hæmme børnenes lærerprocesser. Samtidig skal vi være opmærksomme på, at børn har forskellige tilgange til læring. Læring kan bl.a. være

Voksenskabt: den voksne tilrettelægger, styrer, hvad der skal forgå.

Voksenstøttet: den voksne støtter barnets forslag, ideer og handlinger, som de måske laver aktiviteter, projekter ud fra.

Børneskabt: børnene leger og har spontane oplevelser ud fra de rammer og muligheder der er tilstede. Den voksne har gjort sig overvejelser over miljø, indkøb af legetøj osv.

Man kan også sige at den voksne går:

foran – ved at tage initiativ og være aktiv.

ved siden af – at reagere på børnenes initiativer.

bagved – holde sig tilbage, iagttage, give plads til børnenes erfaringer og meninger.

Vi har ikke valgt at uddybe de kognitive teorier, som er psykiske processer som omfatter perception, tænkning og læring, bl.a. Piaget, men vi er opmærksomme på disse.

**En lærerig oplevelse
- sjov med maling.**



⁹Da dannelse er et centralt begreb i loven, vil vi forsøge på, at afklare dannelsesbegrebet

Afklaring af dannelsesbegrebet

Vores samfund har udviklet sig fra et traditionsbåret feudalsamfund til et industrisamfund og bevæger sig stærkt hen imod et informationsamfund/kommunikationssamfund. Der er opbrud i faste forestillinger, evige sandheder, faste kønsroller som aldrig før i historien og ofte med så en stor hastighed – hvad der er sandt i dag, behøver ikke være sandt i morgen – som gør det vanskelig at beholde overblik. Dette opbrud betyder, at livet er blevet mere uforudsigeligt og omskiftelig end før. Det betyder, at vores børn skal lære at forholde sig til mange informationer og krav, som stilles fra det offentlige og det personlige rum. Børnene skal være i stand til at tage stilling på mange niveauer, f.eks. man skal vurdere sin egen situation i forhold til omgivelsernes reaktion på det man gør, man skal finde sit eget ståsted i det kaos af indtryk man bliver påvirket af, man skal forholde sig til forskellige input f.eks. fra medier. For at kunne overskue sin situation, må man lære at vælge hvilke indtryk og påvirkninger man vil reagere på og hvilke man må se bort fra. Barnet skal lære at tage stilling. Man må lære at tage egen ansvar, social ansvar og prøve på at finde sig selv. Finde ud af hvem 0,er jeg og hvad er det for en verden jeg lever i.

Def. af dannelse, delcitat:¹⁰

1. *overførelse af kultur fra en generation til en anden*
2. *socialisation ind i indsigt i problemstillinger som vedr. forudsætningerne for det som sker omkring mennesker og med dem; bevidstgørelse om værdier og normer i samfundet og om, at disse kan sættes til diskussion; medvirken til politisk bevidstgørelse*
3. *den proces hvorved et menneske erhverver sig en nærmere bestemt personlig beskaffenhed og især*
4. *denne beskaffenhed selv, personlig kultur.; den kan bestemmes ud fra mængden og arten af kundskaber (det materiale synspunkt) og kan på det grundlag specificeres ud i bl.a. klassisk, humanistisk, litterær dannelse, eller den kan bestemmes ud fra den måde, hvorpå disse kundskaber haves.*

Dannelse er tæt forbundet med et livssyn og samfundstænkning. Det er tidsmæssigt og kulturelt bundet, hvordan man ønsker at mennesker skal opføre sig. Dannelse siger noget om, hvordan vi vil være sammen og hvad vi synes hører med til et godt liv. Livsværdier og etik er væsentlige elementer.

*”Dannelsen er en samfundsmæssig og kulturel proces, hvor barnet via interaktion med omverdenen og gennem sin egen aktive virksomhed virker forandrende på kulturen.”*¹¹

Barnet tilegner sig ny forståelse og nye holdninger som er forandrende for det selv.

Citat Christian Kold og Grundtvig

”Det der klines på, regner af”

⁹

¹⁰ Gyldendals psk.pæd. ordbog 14. udgave

¹¹ Brostrøm Stig, virksomhedsplaner i daginstitutioner

I begrebet dannelse indgår der flere elementer som vi gerne vil uddybe.

Egen virksomhed:

Dannelse er den videnstilegnelse og personlighedsudvikling, som subjektet tilegner sig via sin egen aktive virksomhed.

Ifølge Kold er undervisning eller instruktion ikke tilstrækkelig da denne kun har til hensigt at meddele en masse kundskaber. Kold betoner, at der ikke ligger værdi i kundskaber og færdigheder, så længe barnet ikke selv har tilegnet sig dem. Dvs. at der først er tale om dannelse, når barnet via sin egen aktive virksomhed og frivilligt har tilegnet sig kundskaber, hvorved disse er blevet en del af barnets personlighed.¹²

Dannelse handler om barnets alsidige personlighedsudvikling. Man kan have megen viden og uddannelse, men dannelse handler om viden og personlige erfaringer, man bliver ikke dannet bare ved at kunne noget udenad.

Kold siger, at hvis en undervisning skal opnå den hensigt, at danne og beånde, må der ikke være en færdig plan, en afstukket og afpælet vej, som børnene må følge mod målet. Hverken dannelse og beåndelse kan påtvinges nogen, thi den forudsætter en frivillig modtagelse. Barnets frivillighed og personlige engagement bliver en nødvendighed for at barnet kan tilegne sig viden, der ikke blot berører forstanden, men som også bliver et middel til personlig oplevelse, dvs. viden der går til hjertet.

Dannelse er både noget samfundsmæssigt, noget kulturelt og noget religiøst. Det gælder ikke om at udvikle metoder og teknikker,

Dannelse er tæt forbundet med et livssyn og samfundstænkning.

Hvad kan pædagogen gøre for at fremme barnets egen virksomhed:

1. At pædagogen inddrager børnenes meninger og ideer undervejs frem for at følge en ufleksibel plan.
2. At pædagogen lægger mere værdi i processen end i resultatet.
3. Pædagogen skaffer forudsætninger for at barnet motiveres
4. Pædagogen skaber mulighed for at barnet kan gøre sig egne erfaringer
5. Pædagogen ser barnet som et kompetent, selvstændigt tænkende, følede og handlende menneske.
6. At pædagogen tilstræber sig på et møde barnet ligeværdigt og anerkendende



¹² Brostrøm Stig, virksomhedsplaner i daginstitutioner

Ligeværdig dialog

.....at man som voksen vil skabe udfoldelsesmuligheder for barnet og vil stræbe efter et ligeværdigt forhold, et anerkendelsesforhold, et dialogisk forhold, et jeg-du forhold, et symmetrisk subjekt-subjekt forhold.¹³

Uddrag af Berit Bae:¹⁴

Det er vigtigt at rette opmærksomheden mod kommunikations og samspilsprocesser, som foregår mellem voksne og børn.

I den ligeværdige dialog mellem barn og pædagog tilstræbes det netop at barnet får rum og mulighed for at ytre og udvikle sine meninger og følelser.

Hvad kan pædagogen gøre for at kriterierne for en ligeværdig dialog opnås:

1. At pædagogen bruger ord og vendinger, som barnet forstår
2. At pædagogen viser interesse, også for barnets udsagn
3. At pædagogen viser respekt for barnets holdninger, meninger og følelser
4. At pædagogen – i tilfælde hvor barn og pædagog er uenige – bruger gyldige argumenter og tager sig tid til at lytte og forstå barnets synspunkt. Målet er at nå konsensus – en fælles forståelse.
5. At pædagogen i samtaler anvender anerkendelsesbegreberne: lytning, spejling, bekræftelse, åbne/undrende, udviklende spørgsmål samt indlevelse.
6. At pædagogen er personlig

At være forpligtet:

Med Kolds ord: (kold var inspireret af Grundtvig) kan en dannelsesproces "vække Liv, skærpe Syn og kaste lys over Livet og erfaringerne"

Dannelse er således mere end bevidst stillingtagen. På grundlag af refleksion

kan mennesket således opsætte nye mål og perspektiver for dets eget liv, da det har fået nye indblik i sit liv ved at reflektere over dette. Dette giver livet mening, det er det Kold mener med ånd og beåndelse.

Stig Brostrøm:

Dannelse er en inderliggørelse af et vidensindhold, der medfører, at mennesket føler ansvar eller med Wenigers ord er dannelse den tilstand, hvor man kan overtage ansvar.¹⁵

Vi forstår forpligtelse som: samspillet mellem viden og refleksion som giver erkendelse og som giver et forpligtende ansvar.

Hvad kan pædagogen gøre for at udvikle forpligtelse

1. Pædagogen skaber forudsætning for at barnet kan indgå et aktivt relation til de voksne,
2. Barnet skal møde voksne, der selv er dannede.
3. Pædagogen stræber mod en anerkendende relation

¹³ Brostrøm Stig, virksomhedsplaner i daginstitutioner

¹⁴ Bar Berit, Voksnes definitionsmagt og børns selvoplevelse

¹⁵ Brostrøm Stig, virksomhedsplaner i daginstitutioner

4. Pædagogen skaber mulighed for at børnene kan vælge mellem flere handlinger og giver rum til refleksion samt evaluering
5. For at barnet kan forholde sig til sine oplevelser, skal de voksne henvende sig til barnets refleksionsside, ved at stille åbne, undrende spørgsmål på en accepterende måde.
6. At den voksne prøver på at gå ind i barnets oplevelsesverden
7. At pædagogen er lydhør og åben

Handling

Stig Brostrøm:

Med betoningen af det forpligtende ansvar er menneskets handling tematiseret indenfor rammerne af dannelsesbegrebet. Med andre ord er der først tale om dannelse, når mennesket omsætter sin viden i handling.

Didaktikeren Karsten Schnack argumenterer for nødvendigheden af, at den opvoksede generation udvikler handlekompetence. Det betyder at have viden om myndighed til at kunne handle over for noget, der på grundlag af indsigt kan påvirke sine sociale omgivelser. Det er ikke nok at vide noget, man må også gøre noget.

Gennem bekræftende kommunikation baseret på forståelse og lytning oplever barnet, at det har ret til sin egen oplevelse, sine egne tanker og følelser. Når den voksne både verbalt og nonverbalt formidler, at han/hun forstår hvad barnet er optaget af, er det tryghedsskabende. Det gør barnet friere til at handle, føle og tænke ud fra sig selv.¹⁶

1. Pædagogen skal give børnene mulighed for medbestemmelse
2. pædagogen skal udvikle børnenes selvværd og selvtillid
3. Pædagogen skal give plads til børnenes livserfaringer på godt og ondt, sådan at børnene kan drage konsekvenser af deres handlinger.
4. At pædagogen støtter børnene i deres oplevelse, hvor de er nu.
5. At pædagogen er opmærksom på barnets nonverbale kommunikation
6. At pædagogen er selvafgørende, så det kan skelne mellem det der foregår i sig selv og hos børnene.



*"Hvad angår opdragelsen af vore børn,
gælder det ikke om at indlære dem dit
eller dat - men om at modne dem til åndens
frihed".*

Søren Kierkegaard

¹⁶ Brostrøm Stig, virksomhedsplaner i daginstitutioner

Sammenfatning:

Dannelse kan opfattes som en proces som gør, at vi mennesker lærer at tage ansvar for vores eget og andres liv på en hensigtsmæssig måde. Dannelse handler om at forholde sig til sig selv og til meningen med tilværelsen. Dannelse handler om at være i kontakt med sig selv og med andre, sådan at der kan skabes en forudsætning til at erkende og acceptere andre. Processen i relationen og samspillet som subjekt subjekt, er meget vigtig for at dannelse kan finde sted. I subjekt subjektrelationen betragtes hvert individ som et subjekt med sin egen oplevelsesverden og sine fortolkninger af verden og det enkelte menneske i relationen kan aldrig forstås uafhængig af de relationer om det står i til andre. Nøgleordet er intersubjektivitet: de to personer i relationen kan have en fælles oplevelse (samhørighed), samtidig med at de er forskellige (adskilte) individer.¹⁷ Barnets erfaringsdannelse forudsætter en respekt for barnets egne meninger og følelser. Hvis barnet ydrestyres (objektliggøres) kan man ikke forvente at denne praksis mod barnet kan have dannende karakter.

Dannelse kan forstås som refleksion og handlen af den viden og indsigt vi har fået.

Dannelse kan både være bevidst og ubevidst påvirkning.



¹⁷ Anne-Lise Løvlie Schibbye, Relationer, et dialektisk perspektiv.

Børneperspektiv

Hvad er det der påvirker børns udvikling? Hvad der er der gør, at børn bliver som de bliver? Hvad der er der gør, at de har udviklet sig fra at være de børn, de engang var til de voksne de er nu? Hvor er barnet henne lige nu og hvor og hvordan kan vi som voksne sætte ind og støtte barnet i det's udvikling og møde barnet som ligeværdige subjekter. Hvordan behandler vi barnet mest hensigtsmæssigt. Hvad er et godt liv?

For at kunne besvare spørgsmålene, synes vi det er vigtigt at finde frem til en sammenhængende mening/ide om, hvad et barn er og hvordan dette udvikles bedst muligt.

Derfor har vi valgt at definere vores fælles børneperspektiv.

Med denne viden kan vi opbygge en fælles referenceramme som giver os mulighed for at arbejde hensigtsmæssigt.

Derfor har vi valgt, at finde konturene - som Dion Sommer skriver - af et forskningsbaseret børneperspektiv ud fra Dion Sommer m.fl.

Begrænsninger i begrebet ”børneperspektiv”.

Det er i øvrigt fagligt utilfredsstillende at gøre udviklingspsykologiens beskæftigelse med børn synonym med et børneperspektiv.

En så bred bestemmelse af, hvad børneperspektiv er, gør det meningsløst som et specifikt og nyttigt fagbegreb. At udlede et børneperspektiv af udviklingspsykologien ligger derfor ikke lige for. Trods dette blev der fundet muligheder i kontekstualismen samt i den forskning, der har lett til det såkaldte ”børnesyn”. Grundlæggende faglige begreber herfra kan tilsammen vise os konturene af et forskningsbaseret børneperspektiv. Disse konturer er forbundet med visse muligheder, men også store begrænsninger i at perspektivere især det nonverbale barns oplevelse af sig selv og dets omverden.¹⁸

Konturene af et forskningsbaseret børneperspektiv

Menneskets psyke – forestillinger, oplevelser, tænkning, hukommelse, intention, emotion, motivation, udgør den væsentligste del af fagets genstandsområde, selv om dette selvfølgelig ikke gælder alle psykologiske opfattelser lige meget. Et psykologisk børneperspektiv må således specifikt beskæftige sig med en enkelt eller flere sider af subjektets oplevelsesverden, også som denne (fortolket af den voksne) skal forstås i adfærd og handling. Et sådant et fænomenologisk kriterium adskiller det psykologiske børnesyn fra sociologien. I sociologien, fremtræder kategorien barn(dom) helt uden subjekter, der oplever, tænker, føler og handler i deres livsverden. Det sociologiske synspunkt burde derfor retteligen hedde ”barndomsperspektiv”, hvor psykologiens tilgang kan kaldes et børneperspektiv.¹⁹

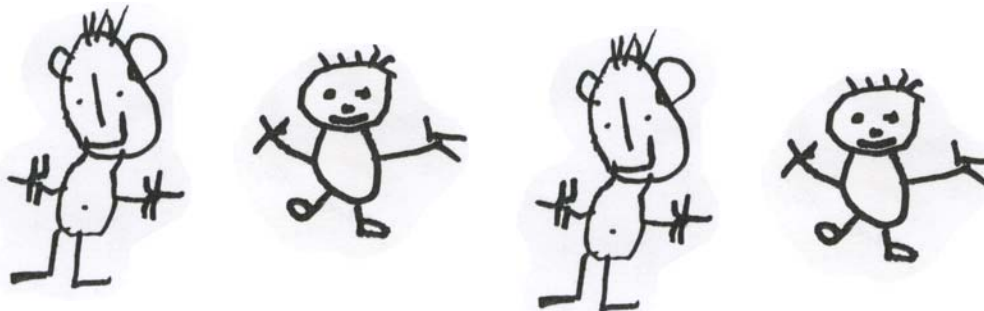
¹⁸ Sommer Dion – pædagogisk forskning i Sverige 2003 Årg nr. 1-2 side 85-100

¹⁹ Sommer Dion – pædagogisk forskning i Sverige 2003 Årg nr. 1-2 side 85-100)

Dion Sommer siger at: ”nøgne unødvendige adfærdsbeskrivelser ikke er meningsfulde, hvis de ikke indgår i en faglig bestræbelse på at forstå subjektet og relationerne mellem subjekter. Det kan nu konkluderes:

1. I et psykologisk børneperspektiv er et fænomenologisk kriterium vigtigt.
2. Centralt er tillige korrespondens mellem barnets og den voksnes perspektiv. Det er primært den voksnes opgave at sikre denne overensstemmelse.²⁰
3. Børn har egne hensigter og bestræbelser og kan realisere disse i handlinger i forehavender.

Dvs. at barnet er et aktivt objekt, som har hensigter og bestræbelser. Dette har stor betydning for, hvordan vi beskriver børnene.



Myten om spædbarnet

I løbet af de sidste ca. 20 år, har der næsten fundet en revolution sted i forhold til vores viden om spædbarnet.

Før i tiden havde man den indstilling, at barnet fødes uden særlige forudsætninger, man opfattede den nyfødte som inkompetent, passivt og totalt uinteresseret. Barnet blev anset som en tom tavle og vores opdragelse og pædagogik gik ud fra den antagelse, at barnet skulle gøres sociale, fordi det var født asocialt og at barnet skulle gøres empatiske, fordi børn manglede empati.

Nogle tanker om spædbarnet inden paradigmeskiftet:

Spædbarnet kan kun opfatte indtryk fra et sanseorgan ad gangen og derfor oplever det verden i brudstykker, som det ikke kan sammensætte som helheder.

Den nyere forskning viser: At barnet oplever helheden snarere end mindre enheder, som senere sammenføjes til en helhed. Undersøgelser har vist, at barnet er i stand til at kombinere sanseindtryk og at imitere.²¹ Det vil sige, at når man f.eks. ser, samtidig kan opleve noget der føles, høres, smages – en slags sanselig helhedsoplevelse. En *grundfølelse, som kan opleves med mange forskellige sanser.*²²

Ældre forskning: Barnet lever i en autistisk fase den første tid af sit liv, dvs. tilbagetrukket og uinteresseret i omverdenen.

Den nyere forskning viser: at barnet er motiveret for at lære, barnet er fra begyndelsen indstillet på social kontakt og kan adskille mennesker fra andre objekter.²³

²⁰ Sommer Dion – pædagogisk forskning i Sverige 2003 Årg nr. 1-2 side 85-100)

²¹ Berg Broden Margareta, mor og barn i Ingenmandsland, side 77

²² Brodin Marianne og Ingrid Hylander, at blive sig selv.

²³ Berg Broden Margareta, mor og barn i Ingenmandsland, side 77, og Daniel Stern

Ældre forskning: Spædbarnet mangler kompetencer til at skelne mellem sig selv og omverdenen. Barnet lever i en symbiose med moderen.

Den nyere forskning viser at der ikke er nogen tvivl om, at spædbarnet stadigvæk er dybt afhængigt af moderen og at mor og barn har et intenst socialt fællesskab som sjældent ses så stærkt i andre mellem menneskelige forhold. Dog er der en forskel på intenst socialt fællesskab og sammensmeltningsoplevelse. Barnet oplever egen lyst og ulyst allerede ved fødslen. Spædbarnet fører dialog med moderen – interaktionssynkronisering dvs. at spædbarnet afkoder moderens mimik.²⁴



Børn elsker gentagelser og vil gerne læse den samme bog igen og igen. Vi ser og forstår noget nyt hver gang vi læser den.
Når børnene kender en historie godt, vil de gerne selv "læse" den.

²⁴ Berg Broden Margareta, mor og barn i Ingenmandsland, side 80 og Daniel Stern, Barnets interpersonelle univers.

Hermeneutisk tilgang

Det ældre børnesyn ser barnet fra et voksenperspektiv hvorimod det nyere børnesyn sætter barnet i centrum. Barnet betragtes at have sin egen verden/oplevelse. Barnets egne meninger og betydninger tillægges værdi, fordi man har forståelse af, at barnet kan anskue og tillægge "verdenen" andre betydninger end den voksne.

At have en hermeneutisk tilgang til andre mennesker betyder for os, at man er bevidst om, at man i mødet med den anden har sin egen forståelseshorisont. Samtidig har man også interesse i at forstå, hvordan den anden forstår sin verden.

At have et bestemt børnesyn og en hermeneutisk tilgang til andre mennesker siger altså ikke noget om, hvordan børn tænker, men skal ses som en "indgang" til at forstå, hvordan børn tænker.

Eksempel på Hermeneutik i pædagogisk praksis:

At bruge den samme bog igen og igen ved højtlesning – voksne tænker måske: "Åh nej, ikke den igen", men den udvikler mange forskellige sider i barnet at få lov at høre den samme historie igen og igen. Specielt billedbogen rummer ikke den samme historie, hver gang man læser den. Samspillet mellem tekst og billede udvikler sig, så man forstår noget nyt hver gang og lægger nogle flere lag på – "et hermeneutisk princip" kalder Maria Nikolajeva (professor ved instituttet for litt. videnskab Stockholm) det, fordi man lægger nye lag ovenpå den forståelse man allerede har.

Børnenes kompetencer

At have en hermeneutisk tilgang, stemmer fint overens med Daniel Sterns nuværende syn på barndommen. Daniel Stern taler om det observerende barn.²⁵

Det betyder at teorier om børn bør tage udgangspunkt i det, man faktisk kan iagttage hos dem og ikke i det, voksne mennesker mener, at de har oplevet i deres tidligste barndom.

Sterns forskning viser, at børnene ikke er tomme tavler, men har nogle kompetencer fra livets begyndelse dvs. nogle medfødte redskaber til at forstå, gribe og håndtere verdenen med, både deres egen, sociale og fysiske verden.²⁶

Lise Gullestrup har i sin bog: at blive et med sig selv, opstillet og samlet de redskaber, som barnet har fra 0 – 9 måneder. Disse kan opfattes som barnets kompetencer:

1. *at søge, at opnå og at være i kontakt*
2. *at imitere menneskelig adfærd*
3. *at skelne mellem sig selv (egen verden), andre (den sociale verden) og "ting" (den materielle verden).*
4. *at pejle meningsfuldt i verden ud fra sin primære, intuitive bevidsthed.*
5. *at udtrykke sig (give signaler), kommunikere og indgå i (nonverbal og verbal) dialog.*
6. *at fornemme følelses kvaliteter hos sig selv og reagere med disse følelser.*
7. *at opleve en og samme oplevelse i tre dimensioner (proces, produkt, og tilknyttet følelsesmæssig kvalitet).*
8. *at sanse, koordinere og inkorporere flere sanseindtryk fra samme genstand og oversætte information fra en sansemodalitet til en anden. (amodal perception).*

²⁵ Berg Broden Margareta, mor og barn i Ingenmandsland, side 89

²⁶ (Brodin Marianne og Ingrid Hylander, at blive sig selv, Daniel Stern: barnets interpersonelle univers. Bjarne Jakobsen, Psykologi – en basisbog)

9. at danne indre repræsentationer ud fra oplevelser og videre udvikle dem til RIGÈr
10. (repræsentationer af generaliserende interaktioner) ved at uddrage karakteristika og dermed essensen af ensartede oplevelser og opbevare dem i hukommelsen
11. at berolige, trøste, hjælpe og beskytte sig selv og dermed udvikle mestrings og overlevelsesstrategier.

Lise Gullestrup mener helt bestemt, at barnet er født kompetent, men hun mener også at vi også må passe på, ikke at lægge for meget i det. Barnet er afhængig af de voksne. Vi må ikke se barnet som en der magter mere end det reelt gør. Barnet er født med nogle kompetencer, som vi også kan kalde for ressourcer, som der kan bygges videre på.

Selvom:

Børn er født sociale

Refererer til barnets evne og trang til at etablere sociale (interpersonelle) relationer.²⁷ (Se også barnets kompetencer f.eks. punkt 1,2,3,5,6 Lise Gullestrup)

og

børns reaktioner er altid meningsfulde

Refererer til barnets evne til intersubjektivitet. Dvs. evnen til at ”tone ind) på den voksnes stemning og til at opfatte og bearbejde signaler fra den voksne og til at reagere relationelt meningsfuldt tilbage.(Se også barnets kompetencer f.eks. punkt 4 Lise Gullestrup)

Daniel Stern mener at barnet har en primær bevidsthed, dvs. en bevidsthed der arbejder intentionelt - hensigtsmæssig.²⁸

og

børn kan tage personligt ansvar

Børn kan fra begyndelsen tage ansvar for deres egen person på enkelte områder og denne ansvarskompetence udvikler sig meget hurtig i førskolealderen.²⁹

Børn kan fra 0-6 år tage ansvar for smagsløg, nærhed, appetit m.m.³⁰
(Se også barnets kompetencer f.eks. punkt 5 Lise Gullestrup)

er børn også meget forskellige lige fra fødslen, dvs. genetisk. Børn bliver også født med forskelligt temperament og gemyt.



²⁷ Juul Jesper, Pæd. Relationskompetence, side 122

²⁸ Gullestrup Lise, at blive et med sig selv, side 43

²⁹ Broden Margareta, mor og barn i Ingenmandsland, side 89

³⁰ Juul Jesper, Pæd. Relationskompetence, side 72

Sammenfatning:

Barnet er fra fødslen intentionelt og handler herefter. Dvs. at barnets adfærd altid har udgangspunkt i en hensigt. Barnets adfærd er ikke tilfældig, barnet er meningsskabende.

Barnet giver klare beskeder om, hvad det vil være med til, og hvad det ikke vil være med til og det skal vi voksne respektere. Vi er klar over at det til tider er vanskeligt, at tolke disse beskeder og netop derfor er det vigtigt at de voksne arbejder med at blive bedre til at aflæse børnenes signaler.

Barnet er nysgerrigt, aktivt, socialt og kommunikativt. Børn har oplevelser af sig selv og kan skelne mellem sig selv og andre subjekter og objekter. Børn er selvstændige, betydningsfulde mennesker, Børnene er aktive aktører i deres egen liv og er en betydningsfuld del i relationer. Det er barnets konkrete aktuelle livs verden og fænomenologi som står i centrum. Børn er unikke – selvom vi fødes med ”de samme” kompetencer, er vi forskellige og det er de voksnes ansvar ikke at forme barnets personlighed, men at opdage, møde og bekræfte barnet.

Børn lærer kun, når vi giver dem noget. De er motiveret for det lige fra fødslen, så de voksnes opgave vil være at fine ud af, hvor vi kan finde vej ind til barnet, så det kan lære noget nyt.



Fodbad i kastanjekassen, lege med kastanjer og føle på følevæggen.
Det stimulerer børnenes sansemotorik og der er leg og fordybelse.

Litteraturliste

Brostøm Stig (2004) Pædagogiske lærerpaner – at arbejde med didaktik i børnehaven. Forlag Systime Academic.

Fredens Kjeld (2006) Mennesket i hjernen – en grundbog i neuropædagogik. Forlag Academica

Brostøm Stig, 1998, Virksomdesplaner i daginstitutionen

Ove Steiner (2004) Kompendium

Bae Berit (1988) Voksnes definitionsmagt og børns selvoplevelse. Norsk pædagogisk tidsskrift, nr.4.

Hertz Berit, Iversen Frank, Anerkendelse i børnehøjde, Dansk, (2004), Psykologisk forlag,

Daniel Stern, Barnets interpersonelle univers - Et psykoanalytisk og udviklingspsykologisk perspektiv" (Reitzel 1991 - ny dansk udgave i 2000)

Broden Berg Margareta, (2004), Mor og barn i Ingenmandsland – intervention i spædbarnsperioden. Hans Reitzels Forlag.

Gullestrup Lise, (2005), At blive sig selv – om udviklingen af det 0-5 årige barns selv, forlag Frydenlund

Finn Held og Flemming Olsen, (2006) Introduktion til pædagogik- opdragelse, dannelse, socialisering, forlag Frydenlund.

Juul Jesper, (2005), Dit kompetente barn, forlag Schönberg.

Juul Jesper, (2004), Pædagogisk relationskompetence – fra lydighed til ansvarlighed, forlag Apostrof.

Juul Jesper, (2004), Livet i familien – de vigtigste værdier i samliv og børneopdragelse, forlag Apostrof.

Anne Brodersen og Bente Pedersen, (2002), Grundmotorik – testning og træning, forlag Fyns Pædagogseminarium Forfatter Forlaget.

Bente Pedersen, (2001), Teorien bag børns bevægelser, Dafolo Forlag

Prof. Dr. Gerald Hüther og Cornelia Nitsch, Kinder gezielt fördern, forlag GU

Sally Goddard, (2002), Greifen und Begreifen, forlag VAK

Birthe Juhl og Jørgen Lauritzen, (2004), Narrativ pædagogik – livshistorien som pædagogisk grundsyn, Semi-forlaget.

Inge Pramling Samuelsson og Maj Asplund Carlsson, (2005), Det legende lærende barn, Hans Reitzels Forlag.

Bjarne Jakobsen, Psykologi – en basisbog.

Tom Ritchie, Relationer i teori og praksis, perspektiv på pædagogisk tænkning, 2004, forlag Billesø og Baltzer.

Ditte Alexandra Winther-Lindquist, Skal vi lege, leg identitet og fællesskaber i børnehaven, 2006, Forlag Frydenlund.

Ingrid Pramling Samuelsson og Marita Lindahl, Et barneperspektiv, forstå det lille barns verden med video, 2002, socialpædagogisk forlag.

Berit Bae og J. E. Waastad, Erkjennelse og anerkjennelse, perspektiv på relasjoner, 1999, Universitets Forlaget.

Mads Hermansen, Læringens univers, 2005, Forlaget Klim.

Anne – Lise Løvlie Schibbye, Relationer – et dialektisk perspektiv, 2005, Akademisk forlag.

Tom Ritchie, Relationer i psykologien, 2005, Billedsø og Baltzer.



Giv børnene ret
til at lege og lære,
at drømme og forme
leve og være.
Kun der, hvor børn
kan følesig trygge,
gror det, de gamle
kaldte for lykke.

Carl Scharnberg